

Izraelio ambasadorei Lietuvoje J.E. Hadas Wittenberg Silverstein
Jungtinių Amerikos Valstijų ambasadorei Lietuvoje J.E. Kara C. McDonald
Jungtinės Karalystės ambasadoriui Lietuvoje J.E. Brian Olley
Lenkijos Respublikos ambasadai Lietuvoje
Vokietijos Federacinės Respublikos ambasadoriui Lietuvoje J.E. dr. Corneliui Zimmermannui
Prancūzijos Respublikos ambasadorei Lietuvoje J.E. Alix Everard

Kopijos:

Lietuvos Respublikos Prezidentui J.E. Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Sauliui Skverneliui
Lietuvos Respublikos Seimo nariams
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Žiniasklaidai

NACIONALINIO SUSIVIENIJIMO KREIPIMASIS

**DĖL KONFLIKTŲ TARP LIETUVIŲ IR LIETUVOS ŽYDŲ KURSTYMO BEI LIETUVOS
VISUOMENĖS KALTINIMO ANTISEMITIZMU**

2024 m. lapkričio 26 d.

Jūsų Ekscelencijos,

Šiuo metu viešojoje erdvėje plintanti informacija apie tariamą antisemitizmą Lietuvoje kelia susirūpinimą dėl galimai formuojamo iškreipto Lietuvos tarptautinio įvaizdžio. Ši informacija įgavo realiais faktais nepagrįsto, dirbtinai kurstomo lietuvių ir Lietuvos žydų kiršinimo formą.

Vienas pagrindinių veiksnių, prisidėjusių prie šios situacijos, buvo provokuojantys ir neatsakingi politiko R. Žemaitaičio pasisakymai artėjant Lietuvos Seimo rinkimams, kuriuose galima išvelgti buitinio antisemitizmo apraiškų. Iš tikrųjų minėtas politikas siekė pritraukti šalies rinkėjų dėmesį sąmoningai provokuodamas masinės kritikos bangą ir pozicinuodamas save kaip valdžios persekiojamą politinę auką. Tai sudarė dalį R. Žemaitaičio rinkiminės taktikos, taip tikintis atverti jo vadovaujamai partijai kelią į parlamentą. 2024 m. spalio mėnesio rinkimuose į Seimą už jo atstovaujamą partiją „Nemuno aušra“ balsavo beveik 15% rinkėjų, suteikdami jai 20 vietų Seime. Nepatenkinti jo partijos sėkme, politiniai oponentai Žemaitaičio pasisakymus ir jų interpretacijas išnaudojo kaip tam tikrą politinių grupių vidaus kovų dėl valdžios įrankį, pasitelkiant ir tarptautinių organizacijų reakciją ir jų įtaką.

Ši eskalacija nėra spontaniška – ji grindžiama politinėmis ambicijomis ir technologijomis, kuriomis siekiama politiškai eliminuoti „Nemuno aušros“ frakciją, kurios nariai iki šiol nėra viešai pasižymėję jokiais antisemitizmo pareiškimais. Pabrėžiame, jog nesame jokiais ryšiais susiję su šia partija. Deja, užsienio šalių atstovybėms platinama informacija, teigianti, jog antisemitizmas Lietuvoje yra sisteminė problema, piešiama klaidinga ir netikra nesaugios aplinkos Lietuvos žydams vizija.

Šmeižikišką propagandą, vaizduojančią lietuvius kaip „žydšaudžių tautą“, po 1941 m. Birželio sukilimo prieš sovietinius okupantus ir Antrojo pasaulinio karo laikotarpiu pradėjo skleisti sovietinė okupacinė valdžia. Ši melaginga, iki šiol nuosekliai skleidžiama Kremliaus propaganda siekia diskredituoti Lietuvos pasipriešinimo judėjimą ir sukelti įtampą tarp tautų. Melagingi Kremliaus propagandistų teiginiai, esą 1941 m. Birželio sukilimas prieš sovietų okupantus atvėrė kelią Holokaustui, yra sąmoningas istorijos iškraipymas. Šie piktavališkai teiginiai prieštarauja tiek istoriniams faktams, tiek logikai, nes 1941 m. masinis žydų naikinimas (Holokaustas) dar nevyko nė vienoje Europos šalyje. Akivaizdu, kad 1941 m. Birželio sukilimo dalyviai negalėjo net numanyti apie būsimą žydų tautos tragediją.

Net patys Holokausto sumanytojai naciai 1941 m. neturėjo galutinio plano – jis buvo parengtas tik 1942 m. sausio mėnesį per Wannsee (vok. Wannseekonferenz) konferenciją Berlyne. Būtent tuomet buvo detalčiai suplanuotas masinis žydų naikinimas – „galutinis žydų klausimo sprendimas“ (Endlösung der Judenfrage), siekiant fiziškai sunaikinti visą žydų tautą Europoje.

Nepaneigdami istorinės tiesos, kad Lietuvoje, kaip ir kitose nacių okupuotose šalyse, dalis vietinių nusikaltėlių bendradarbiavo su nacistiniu režimu, turime pripažinti nepaneigiamą faktą, jog prieškario Lietuvoje, priešingai nei kai kuriose kitose Europos valstybėse, nebuvo žydų persekiojimo: žydų bendruomenė prieškario Lietuvoje gyveno taikioje ir saugioje aplinkoje.

Kartu būtina pripažinti istorinį faktą, kad po pirmosios Sovietų okupacijos (1940–1941 m.) dalis žydų jaunimo įsitraukė į sovietinius represinius organus (NKVD) arba jų pagalbinius padalinius. Kai kurie iš jų dalyvavo Lietuvos gyventojų represijose (pvz., Naftalis Frenkelis, Borisas Rozenblumas, Jakovas Smuškevičius, Markas Slavinas, Lazaras Kaganovičius ir kt.). Ir tai sukėlė tam tikrą vietinių žmonių reakciją. Tačiau šie veiksmai, kaip ir kai kurių lietuvių, bendradarbiavusių su nacių režimu, buvo asmeninio pobūdžio pasirinkimai, o ne kolektyviniai žydų bendruomenės veiksmai. Svarbu pažymėti, kad daugybė žydų, kaip ir kitų tautybių Lietuvos gyventojų, taip pat nukentėjo nuo sovietinės okupacijos ir represijų – 1941 m. pirmųjų trėmimų metu iš Lietuvos buvo išstremta apie 1 500 – 2 000 žydų, kurie sudarė maždaug 10 proc. visų išstremtųjų. Didžioji jų dalis buvo išvežti į Sibirą, Kazachstaną ar kitas tolimas Sovietų Sąjungos teritorijas.

Kartu pažymėtina, kad sovietų okupacijos metu, skirtingais duomenimis, iš Lietuvos, kurioje gyveno 3,1 mln. gyventojų buvo išstremta nuo 130 000 iki 200 000 gyventojų, iš kurių 70% sudarė moterys ir vaikai. Lietuvos partizaninio karo laikotarpiu žuvo apie 30 000 partizanų ir jų rėmėjų.

2019 m. kovo 12 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) sprendime byloje *Drėlingas prieš Lietuvą* pripažino, kad sovietų okupantų vykdytas sistemingas Lietuvos partizanų naikinimas gali būti laikomas lietuvių tautos genocidu. Šis teisinis sprendimas patvirtina, kad lietuvių tauta buvo aukų, o ne nusikaltėlių pusėje, todėl kaltinimai nacizmu ir antisemitizmu neturi jokio teisinio ar faktinio pagrindo. Taip pat atkreipiame dėmesį, kad lietuvių tauta Antrojo pasaulinio karo metu buvo viena iš labiausiai pasižymėjusių gelbėjant žydus nuo Holokausto. Nepaisydami okupacinės valdžios grasinimų mirties bausme už žydų slėpimą [grėsmės ir asmeninio pavojaus], daugelis lietuvių rizikavo savo gyvybėmis slėpdami žydus, padėdami jiems gauti dokumentus ar perkelti juos į saugesnes vietas. Izraelio Yad Vashem institutas suteikė 918 lietuvių „Pasaulio tautų teisuolio“

vardą, pripažindamas jų herojišką elgesį gelbstint žydus. Todėl beatodairiški kaltinimai antisemitizmu yra visiškai nepagrįsti ir žeidžia lietuvių tautos orumą.

Pavieniai asmenys ir tam tikros politinės jėgos, pasinaudodami Žemaitaičio pasisakymais, sąmoningai eskaluoja naratyvą, itin naudingą V. Putino geopolitiniams tikslams ir jo vykdomos agresijos pateisinimui. Šis naratyvas klastoja ir iškraipo istorinius faktus apie Antrąjį pasaulinį karą ir lietuvių pasipriešinimą tiek nacionalsocialistinės Vokietijos, tiek komunistinės Sovietų Sąjungos okupaciniams režimams.

Tam tikros reikšmės Žemaitaičio ir jo partijos populiarumui turėjo ir Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkės Fainos Kukliansky pareiškimai. Ji 2019 m. rugpjūtį vieši skelbė apie Vilniaus choralinės sinagogos ir Lietuvos žydų bendruomenės būstinės uždarymą dėl tariamų grasinimų. Tačiau teisėsaugos institucijoms pradėjus tyrimą, ji nepateikė jokių įrodymų apie tokius grasinimus ir jų nepatvirtino. Tai sukėlė ne tik visuomenės, bet ir daugelio Lietuvos žydų organizacijų pasipiktinimą: F. Kukliansky veiksmai buvo vertinami kaip nekorektiški ir visuomenę skaldantys. 2020 m. Lietuvos Respublikos Seimui paskelbus 2021-uosius partizano Juozo Lukšos-Daumanto metais, Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky su bendražygiais viešai kaltino šį partizaną, kaip neva tiesiogiai susijusį su Lietuvos žydų persekiojimu ir žudymu. Tačiau ir šį kartą jokių įrodymų šiems teiginiams pagrįsti F. Kukliansky nepateikė. Tai irgi papiktino ne tik visuomenę, bet ir pačios žydų bendruomenės narius.

Neseniai Faina Kukliansky ir jos bendražygiai viešai apkaltino Lietuvos laisvės kovų dalyvį, prieškarinio pulkininką Kazį Škirpą antisemitizmu ir tariamu bendradarbiavimu su naciais. Tačiau šie kaltinimai neatitinka istorinės tikrovės. Po Antrojo pasaulinio karo, sąjungininkams išlaisvinus Europą, 1945 m. gegužės 8 d. Kazys Škirpa Prancūzijos valdžios iniciatyva buvo atskraidintas į Paryžių, kur jam, kaip ir kitiems Prancūzijos rezistencijos kovotojams, buvo oficialiai suteiktas nukentėjusiojo nuo nacių režimo statusas. Šis statusas liudija ne tik jo kovą su nacistine okupacija, bet ir paneigia bet kokias sąsajas su antisemitinėmis ar kolaborantinėmis veiklomis. Be to, Škirpai buvo suteikta finansinė parama, skirta nukentėjusiesiems nuo nacistinių represijų, kas dar kartą patvirtina jo, kaip pasipriešinimo dalyvio, o ne kolaboranto, vaidmenį.

Atskirų Vilniaus žydų bendruomenės narių – Chonos Leibovičiaus, Vitalijaus Karakorskio, Dovydo Bluvšteino bei Leo Levo Milnerio – pareškime, adresuotame šalies vadovams, buvo išreikštas aiškus nepritarimas F. Kukliansky ir jos bendražygių veiksams. Jie pažymėjo, kad tokie nepagrįsti teiginiai ne tik skaldė visuomenę, bet ir diskreditavo Lietuvos laisvės kovų simbolius. Be įrodymų metami kaltinimai legendiniam Lietuvos partizanų vadui Juozui Lukšai-Daumantui, kuris kovojo prieš sovietų okupaciją, buvo įvertinti kaip neatsakingi ir žalingi visuomenės vienybei bei istorinei atminčiai.

Vis dėlto pasinaudojant neatsakingais vieno politiko pasisakymais, tariamas antisemitizmas Lietuvoje šiuo metu pradėtas eskaluoti iki absurdiškų mastų. Rinkimus pralaimėjusių politinių partijų atstovų kvietimu prie Lietuvos Respublikos Seimo organizuojamos visuotinės nepaklusnumo akcijos, deginamos žvakutės, viešai kreipiamasi į tarptautines organizacijas pasmerkti tariamą antisemitizmą Lietuvoje.

Tokios akcijos ir eskalacijos nėra grindžiamos objektyviais faktais. Jos neatspindi realios situacijos Lietuvoje, kur žydų bendruomenė gyvena taikioje ir saugioje aplinkoje, o antisemitizmo apraiškoms neturi sisteminio pagrindo. Pati ši tema yra dirbtinai išpūsta tam tikrų politinių ir visuomenės grupių ar atskirų asmenų, siekiančių politiniais tikslais panaudoti jautrią antisemitizmo temą. Šiomis manipuliacijomis siekiama kenkti ne tik tarptautinei Lietuvos reputacijai, bet ir visuomenės vienybei, sąmoningai ar nesąmoningai tarnauja agresyviems Rusijos geopolitiniams tikslams, siekiantiems skaldyti NATO valstybių visuomenes, silpninti jų tarpusavio pasitikėjimą.

Vertindami mūsų šalių draugiškus santykius, grindžiamus bendradarbiavimu ir abipuse pagarba, tikimės, kad Jūsų atstovybės ir toliau remsis objektyvia informacija bei visapusiška situacijos analize ir iš atskirų asmenų neatsakingų pareiškimų nebus daromos toli siekiančios išvados, kenkiančios lietuvių ir žydų geriems santykiams dabar ir ateityje.

Nacionalinio susivienijimo valdyba